

СУЧАСНІ ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ

Реформа податкового законодавства, зокрема прийняття Податкового кодексу України та змін до нього, внесла певні корективи у механізм нарахування та стягування податку на доходи фізичних осіб. Відтак, актуальним постає питання дослідження впливу цих новацій, визначення основних проблем та недоліків функціонування податку на доходи фізичних осіб (ПДФО), а також пошук важелів удосконалення процесу функціонування даного податку [1]. ПДФО є досить важливим у податковій системі України. Одними з характерних особливостей є його значне соціально-економічне значення, масштабність кількості платників цього податку, розмірами загальних надходжень до бюджету.

Проблематиці формування податкової політики щодо фізичних осіб присвячено праці таких відомих вітчизняних фінансистів, як: В. Андрущенко, О. Василик, А. Крисоватий, П. Мельник, С. Онишко, Л. Тарангул, А. Соколовська, В. Федосов та ін. Однак і сьогодні можна констатувати значний фіскальний тиск на фізичних осіб, що обумовлює потребу подальших досліджень.

Обґрунтованість функціонування будь-якого економічного явища характеризується рівнем одержаного кінцевого ефекту. При цьому визначається вона за допомогою різних показників, які характеризують одержаний ефект на різних рівнях, які задіяні в процесі функціонування механізму. Механізм оподаткування доходів фізичних осіб в процесі своєї реалізації охоплює три групи суб'єктів податкових відносин: платник, фіскальні органи, держава. Кожна з груп очікує на індивідуальний ефект, одержаний в результаті функціонування механізму. Тому й ефективність по відношенню до останнього слід вимірювати різними показниками: податкового тягаря і соціальної ефективності – для платників податку; адміністративних затрат – для фіскальної служби; фіскальної ефективності – для держави [2].

У сучасних умовах основним законодавчим документом по цьому податку є Податковий кодекс України, який був прийнятий у грудні 2010 року (розділ четвертий). Зараз оподаткування доходів фізичних осіб здійснюється за пропорційною шкалою, коли визначається єдина ставка податку для всіх громадян України в 18%. Така система встановлення ставок оподаткування не відповідає принципам організації податкової системи ринкової економіки. Таким вимогам відповідає встановлення прогресивних ставок оподаткування, коли більший податок сплачує той, хто отримує більші доходи.

Проблемою справляння податку на доходи фізичних осіб є також вузька диференціація ставок цього податку. Тому, якщо проводиться оподаткування трудових доходів, то можливо застосування менших ставок зростання. Якщо це стосується нетрудових доходів (отримання доходів від зростання вартості майна, за рекламу продукції або наданих послуг – це стосується артистів або інших діячів, які займаються цією діяльністю) або посередницької діяльності, то ставка податку може бути більш високою.

Оподаткування доходів фізичних осіб у більшості економічно розвинених країн на відміну від України здійснюється диференційовано: на більший дохід застосовується більша податкова ставка. Така податкова політика стримує різке розшарування суспільства на бідних і багатих і тим самим сприяє соціальній рівновазі. Наприклад, найбідніше населення країн ЄС або взагалі не сплачує персональний податок, або сплачує невелику його частку, що є прикладом ефективного застосування принципу соціальної справедливості податкових систем [3].

Потрібна диференціація населення згідно з розміром отриманих доходів та застосування знижених ставок оподаткування до них. При цьому для визначення доходу потрібно брати його сукупний розмір у розрахунку на кожного члена сім'ї. Також при розрахунку потрібно брати до уваги доходи, які отриманні не тільки за основним місцем праці голови сім'ї, а і його заробіток

(в тому числі і її членів) в інших місцях праці. Це дозволить реально зменшити для таких верств населення податковий тягар [4].

Можливе введення такої системи оподаткування доходів фізичних осіб, яка існує в розвинутих країнах світу – США, Великобританії та інших. У цих країнах усі платники податку на доходи фізичних осіб поділяються на різні категорії залежно від сімейного стану, рівня доходів, місця праці, наявності дітей на утриманні та інше. Згідно з чинним у цих країнах світу законодавством, платник податку має можливість самостійно обирати ту систему, яка для нього більш ефективна, наприклад, сплати податку з особисто отриманого доходу, від сукупного доходу всієї сім'ї, окреме оподаткування членів родини та інше. При цьому по кожному з перерахованих варіантів застосовуються різні ставки податку.

Основним напрямом подальшого вдосконалення законодавчої бази у цій сфері має стати зменшення податкового навантаження на соціально незахищені верстви населення та зростання відповідальності платників податку за ухилення від оподаткування. В жодній розвинутій країні немає суттєвої соціальної диференціації населення, що свідчить про необхідність податкового стимулювання формування середнього класу в національному суспільстві.

Література:

1. Стригуль Л. С. Дослідження сучасного стану функціонування системи оподаткування доходів фізичних осіб / Л. С. Стригуль, В. М. Зозуля // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Серія : Технічний прогрес та ефективність виробництва. - 2014. - № 64. - С. 73-76.

2. Барабаш Л. В. Оцінка ефективності функціонування механізму оподаткування доходів фізичних осіб в Україні на сучасному етапі / Л. В. Барабаш, С. М. Концеба // Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва. - 2013. - Вип. 82. - С. 233-242.

3. Білокудря Т. С. Методичні засади оподаткування доходів фізичних осіб / Т. С. Білокудря // Управління розвитком. - 2014. - № 5. - С. 72-74.

4. Литвиненко Я. В. Удосконалення системи оподаткування доходів фізичних осіб в Україні / Я. В. Литвиненко // Наукові записки [Національного університету "Острозька академія"]. Сер. : Економіка. - 2012. - Вип. 19. - С. 49-51.

Дмитро Викерик

Тернопільський національний економічний університет

Науковий керівник: к.е.н., доцент Амбрик Л. П.

АЛЬТЕРНАТИВНІ ВАРІАНТИ ОПОДАТКУВАННЯ ФІЗИЧНИХ ОСІБ - ПІДПРИЄМЦІВ

Первісним завданням при створенні суб'єкта підприємницької діяльності виступає вибір системи оподаткування з метою ведення ефективної господарської діяльності, оптимізації оподаткування та отримання економічної вигоди [1]. На даний час в Україні чинним законодавством закріплена загальна та спрощена система оподаткування, вибір яких доступний як юридичним, так і фізичним особам-підприємцям. Усі фізичні особи-підприємці на загальній системі оподаткування мають право займатися будь-яким видом діяльності, мати необмежену суму доходу та кількість найманих працівників. Спрощена система оподаткування, в свою чергу, застосовуються у випадках і порядку, визначених виключно Податковим кодексом України.

Обираючи загальну систему оподаткування, фізична особа – підприємець сплачує податок на доходи фізичних осіб, ставка якого у 2016 році становить 18%, та віддаючи перевагу спрощеній системі оподаткування, обліку та звітності, представлений в Україні єдиним податком, за умови відповідності визначеним податковим законодавством критеріям може оподатковуватися за наступними ставками: на першій групі – у розмірі, що не перевищує 10% розміру мінімальної заробітної плати (у 2016 р. – 137,8 грн.); на другій групі – в розмірі, що не перевищує 20% розміру мінімальної заробітної плати (в 2016 р. – 275,6 грн.) та на третій групі –